

ความเป็นชาติ / ความเป็นหญิง :
เสียงสะท้อนยุคหลังอาณานิคมของฟิลิปปินส์
จากนวนิยาย เรื่อง *State of War*
ของ Ninotchka Rosca

คารินา โชติทวี

สิ่งหนึ่งที่จะต้องยอมรับกันในการศึกษาวรรณกรรมที่เรียกกันว่า โฟลทโคโลเนียล หรือวรรณกรรมยุคหลังอาณานิคมก็คือว่าประเภทของวรรณกรรมที่เราอาจจะขนานนามไว้ภายใต้หัวข้อเดียวกัน เช่นนั้นแท้จริงแล้วมีลักษณะต่างกันหรือไม่เหมือนกันเราทราบกันดีว่าแรกเริ่มเดิมทีนั้นคำว่าโฟลทโคโลเนียลยังมีชื่อของวรรณกรรมประเภทดังกล่าวแต่มีผู้ใช้ Commonwealth Literature หรือวรรณกรรมเครือจักรภพ ซึ่งหมายถึง วรรณกรรมที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษของประเทศในเครือจักรภพที่เป็นหรือเคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษอย่าง คานาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ไนจีเรีย เคนยา อินเดีย ปากีสถาน จาเมกา หรือไอร์แลนด์ โดยส่วนหนึ่งอาจเป็นงานเขียนของชนผิวขาวที่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรจำนวนมากที่ได้ตั้งรกรากในดินแดนที่เป็นประเทศเครือจักรภพ และอีกส่วนหนึ่งอาจเป็นชนพื้นเมืองที่ใช้งานเขียนเป็นปากเสียงส่วนหนึ่งในการเรียกร้องอิสรภาพ หรือปลดแอกตนเองจากความเป็นอาณานิคมอันเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นศตวรรษที่ 20

อย่างไรก็ดีสิ่งหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันก็คือว่าลัทธิอาณานิคมหรือ Colonialism นั้น ที่แม้จะดูเหมือนกับว่ายุติลงพร้อมกับการประกาศอิสรภาพของประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมในอดีตไปแล้วแต่ยังปรากฏได้ด้วยรูปแบบที่หลากหลายทั้งยังเป็นต้นเหตุให้เกิดผลต่างๆกันไปทั่วโลก กรณีวรรณกรรมของฟิลิปปินส์นั้นคงเป็นกรณีที่แตกต่างกันไปอีกเพราะเป็นวรรณกรรมที่เขียนด้วยภาษาอังกฤษของประเทศที่ไม่เคยเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษหากแต่เป็นอาณานิคมของประเทศสเปนนานกว่า 400 ปี โดยความรู้ที่ทำให้ภาษาอังกฤษกลายมาเป็นภาษาราชการของประเทศนั้นเกิดมาจากการถูกสหรัฐอเมริกาครอบครองเป็นเวลาเพียง 40 กว่าปีและวางระบบการศึกษาภาษาอังกฤษให้จนภาษาอังกฤษไม่เพียงแต่จะกลายเป็นภาษาราชการของประเทศแต่ยังเป็นภาษาที่นักคิดนักเขียนวรรณกรรมร่วมสมัยส่วนใหญ่จะเลือกที่จะใช้เพื่อสื่อสารและสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตน และในที่สุดสามารถเกิดนักเขียนอย่าง นินอตซ์กา รอสกา ผู้ไม่เพียงแต่จะตอบคำถามที่นักวิจารณ์คนสำคัญอย่าง Gayatri Spivak ได้ตั้งไว้ในหัวข้อความเรียงที่มีชื่อว่า “Can the Subaltern Speak?”¹ ที่เน้นว่าสตรีในโลกที่สามจะสามารถเปล่งเสียงแสดงความ

¹ Spivak, Gayatri Chakravorty, “Can the Subaltern Speak?,” ปรากฏในฉบับคัดย่อใน Williams and Chrisman (eds.) *Colonial Discourse and Post – Colonial Theory*, (Harvester Wheatsheaf, 1993), pp. 66-111. ความเรียง

นึกคิดตลอดจนอารมณ์และความรู้สึกเป็นที่ปรากฏได้หรือไม่แต่ก็ยังสามารถ “ใช้เครื่องมือของเจ้านาย ทำลายบ้านของเจ้านาย” (“...using the master's tools to bring down the house”) อย่างที่สุภาภิต ภาษาอังกฤษสุภาภิตหนึ่งว่าไว้ โดยในการวิพากษ์ลัทธิอาณานิคมที่นักเขียนอย่างรอสกาเห็นว่าเป็นต้นตออันสำคัญของปัญหาต่างๆ ที่สั่งสมกันมาของประเทศฟิลิปปินส์เธอสามารถกำหนดจุดยืนของตนเองในฐานะนักเขียนโพสท์โคโลเนียลโดยไม่ใช้หลักของการใช้ความแตกต่างแบบสุดขั้ว (essentializing) ที่เสนอฝ่ายนักล่าอาณานิคมหรือฝ่ายครอบครองในฐานะตัวแทนของความชั่วร้าย โหดเหี้ยม ทารุณ และเอาัดเอาเปรียบ ในขณะที่ฝ่ายผู้ถูกล่าหรืออาณานิคมถูกนำเสนอในฐานะของเหยื่อที่น่าสงสาร ชื่อบริสุทธิ์ อ่อนโยน อ่อนแอ แต่ทว่าโดยการยอมรับความเป็นจริงของประวัติศาสตร์ของการเป็นอาณานิคมที่เต็มไปด้วยความแปรปรวนผกผันถึงแม้ว่าจะเจ็บปวดเพียงใดก็ตาม ซึ่งประวัติศาสตร์ดังกล่าวของประเทศของเธอเองที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและปรากฏอยู่ในนวนิยายที่ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีที่ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1988 ที่ชื่อว่า *State of War* โดยนิโอดซึกา รอสกา เป็นนักเขียนวรรณกรรมและนักหนังสือพิมพ์ชาวฟิลิปปินส์ เกิดในปี ค.ศ. 1946 และลี้ภัยการเมืองไปอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 70 ภายหลังจากที่ถูกจับและจองจำเพราะต่อต้านการประกาศกฎอัยการศึกของประธานาธิบดี เฟอร์ดินานด์ มาร์คอส นอกจากเรื่อง *State of War* เธอยังเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายอีกสองเรื่องได้แก่ *End Game* และ *Twice Blessed* ซึ่งได้รับรางวัล American Book Award เมื่อปี ค.ศ. 1993 ปัจจุบันเธอพำนักอยู่ในนครนิวยอร์กโดยเป็นนักบรรณคดีต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ที่ร่วมมือในการเปิดโปงขบวนการค้าผู้หญิงและเด็ก ควบคู่ไปกับงานประพันธ์และสื่อสารมวลชน

ในบทนำของประชุมบทนิพนธ์ ที่มีชื่อว่า *Brown River, White Ocean : An Anthology of Twentieth - Century Philippine Literature in English* (1993) ลูอิส ฟรันเซีย ผู้เป็นบรรณาธิการระบุว่า ในขณะที่มรดกที่มีผลกระทบต่อเนืองยาวที่สุดของการปกครองของสเปนได้แก่ศาสนาคาทอลิก ภาษาอังกฤษนั้นถือได้ว่าเป็นมรดกที่ยั่งยืนที่สุดของการปกครองฟิลิปปินส์ของสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เพราะเจ้าอาณานิคมชาวสเปนนั้นมิได้สนใจแม้แต่หน่อยที่จะให้การศึกษาแก่ชาวพื้นเมืองในดินแดนที่ตนไปครอบครอง การประกาศบังคับใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนตามโรงเรียนตั้งแต่ช่วงต้นศตวรรษที่ 20² มีจุดประสงค์ที่จะยังประโยชน์ให้กับสหรัฐอเมริกา และเป็นผลให้สัดส่วนของประชากรส่วนใหญ่ของ

เรื่องนี้ น่าจะเรียกได้ว่าเป็นความเรียงที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในเรื่องของลัทธิโพสท์ โคลเนียล โดยมีอิทธิพลต่อทฤษฎี

วรรณกรรมวิจารณ์แนวเฟมินิสต์และวาทกรรมเกี่ยวกับลัทธิอาณานิคม

²โดยในปี ค.ศ. 1901 ครูชาวอเมริกันจำนวนมากถึง 600 คนเดินทางจากสหรัฐอเมริกามาถึงประเทศฟิลิปปินส์โดยทางเรือรบที่มีชื่อว่า USS Thomas อันเป็นที่มาของชื่อที่ใช้เรียกขานครูกลุ่มนั้นได้แก่กลุ่ม Thomasites เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นภายหลังจากที่อเมริกาประกาศสงครามกับสเปนในปี ค.ศ. 1898 ภายหลังจากที่เรือรบ USS Maine ถูกจาร์กรมระเบิดขณะทอดสมออยู่ที่ชายฝั่งกรุงฮาวานา ประเทศคิวบา ฟิลิปปินส์ ซึ่งขณะนั้นเป็นอาณานิคมของสเปนเช่นเดียวกับบัวโตริโกและคิวบา ต้องพ่ายแพ้ต่ออเมริกา ซึ่งลงนามในสนธิสัญญากับสเปนที่กรุงปารีสในเดือนธันวาคม 1898 จนในที่สุดก็ได้หมู่เกาะ

ฟิลิปปินส์มีแนวโน้มที่จะคุ้นเคยกับการแสดงออกของวัฒนธรรมในแบบตะวันตกเป็นอย่างมาก และภาษาอังกฤษก็ได้กลายเป็นภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไปจากความนิยมในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยส่วนใหญ่จะสังเกตเห็นประโยชน์ว่าเป็นเครื่องมือในการเลื่อนลำดับชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม เพราะเด็กจากครอบครัวชนชั้นล่างก็สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐบาลจนจบมหาวิทยาลัยได้ โดยนอกจากครูที่สอนหนังสือชาวอเมริกันรุ่นแรกซึ่งต่อไปยังเป็นผู้ตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูแล้ว ตำราเรียนก็ยังเป็นแบบเดียวที่ใช้กับนักเรียนอเมริกันในสหรัฐอเมริกาอีกด้วย ในไม่ช้าภาษาอังกฤษก็ได้ทดแทนภาษาสเปนมิใช่แต่เฉพาะในหมู่ชนชั้นปกครองและผู้มีความรู้ แต่ในวงการธุรกิจ การเมือง ตลอดจนภาคสาธารณะอื่นๆ ทุกหมู่เหล่า ในทางการเมือง สหรัฐอเมริกาจะภูมิใจอยู่เสมอว่าเป็นผู้วางรากฐานระบอบประชาธิปไตยแบบอเมริกันให้กับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ ถึงแม้ว่าจะเป็นประชาธิปไตยที่ได้มีรากฐานที่มั่นคงนักก็ตาม แต่ภาษาอังกฤษอีกนั้นแหละที่เป็นภาษาแห่งการปกครอง และเช่นเดียวกับในอินเดียก็ได้มีบทบาทในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะฟิลิปปินส์นั้นประกอบด้วยภาษาถิ่นต่างๆ นับร้อยภาษาที่จำเป็นต้องมีภาษากลางในการสื่อสารระหว่างกัน

สำหรับฟรันเซียความเป็นจริงดังกล่าวนี้ทำให้ชาวฟิลิปปินส์อยู่ในสภาพที่เรียกได้ว่าเป็นผู้รับสิ่งที่เอ็ดเวิร์ด ซาอิด เรียกว่าเป็น “export of identity”³ หรืออัตลักษณ์แบบส่งออก ในฐานะกลุ่มคนที่ฟรันเซียบอกว่าในช่วงเวลานานนับศตวรรษ “continually visited by stranger after stranger, each fixed with ideas as to who we were” [มีกลุ่มคนแปลกหน้าพากันมาเยือนกลุ่มแล้วกลุ่มเล่า แต่ละกลุ่มต่างก็มีทัศนคติที่ยึดติดแน่นว่าพวกเรานั้นเป็นใคร]จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ว่าวัฒนธรรมของฟิลิปปินส์จะมีลักษณะที่เป็นพันธุทาง (hodgepodge) แต่ลักษณะดังกล่าวนี้เองที่ทำให้วรรณกรรมของประเทศนี้ ซึ่งมีจำนวนมากที่เขียนขึ้นด้วยภาษาอังกฤษมีสถานะที่เทียบเคียงได้กับวรรณกรรมของชาติอื่นๆ ที่มีลัทธิอาณานิคมหรือ Colonialism เป็นดังหมอต้าแถมตามความคิดของฟรันเซีย ทั้งนี้เพราะมโนทัศน์เกี่ยวกับวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ลื่นไหลไม่หยุดนิ่ง ดังที่โฮมิ บาห์บา ได้นิยามกรอบความคิดในการศึกษาวัฒนธรรมว่าวัฒนธรรมส่วนใหญ่ล้วนมีลักษณะเป็นลูกผสม หรือพันธุทางทั้งสิ้น และกรอบนี้เองที่รอสกาใช้ในงานเขียนของเธอโดยใช้ลักษณะการเขียนแบบรายงานข่าว และแบบกวีนิพนธ์ หล่อหลอมเข้าด้วยกันอันเป็นความสามารถพื้นฐานของรอสกาเพื่อที่จะเสนอทางเลือกอีกทางหนึ่งสำหรับเรื่องเล่าของประวัติศาสตร์ลัทธิอาณานิคม

ในทวีปเอเชียแห่งนี้มาครอบครองด้วยเงิน 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐที่จ่ายให้กับรัฐบาลสเปน รัฐบาลปฏิวัติที่นำโดยนายพลเอมิลิโอ อากีนิลโด ต่อสู้กับอเมริกาในสงครามแบบกองโจรอยู่นานถึงห้าปีแต่ในที่สุดก็ไม่สามารถต้านทานพลกำลังอันมหาศาลของจักรวรรดินิยมอเมริกันได้

³ ซาอิดใช้คำนิยามนี้ในขณะที่เขียนถึงผลงานชิ้นหลังๆ ของฌอง เจอเนต์ อ้างถึงใน Luis H. Francia “Introduction : Mr. And Mrs. English Travel with a Rattan Suitcase”, *Brown River, White Ocean : An Anthology of Twentieth Century Philippine Literature in English* (New Brunswick, N.J. : Rutgers UP, 1993), p. xii.

เนื้อหาของ *State of War* แบ่งออกเป็นภาคๆ ซึ่งเรียกชื่อตามหนังสือเล่มต่างๆ ในพระคัมภีร์ไบเบิล เป็นเครื่องหมายแสดงถึงอำนาจทางศาสนาและทางการเมือง ดังจะเห็นได้ว่าในกรณีของฟิลิปปินส์นั้นประเทศที่ตกเป็นทาสของอำนาจทั้งสองรูปแบบพร้อมกัน ชื่อหัวข้อของบทแต่ละบทไม่ว่าจะเป็น “The Book of Acts” “The Book of Numbers” และ “The Book of Revelations” ชวนให้นึกเปรียบเทียบได้กับการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและการกำหนดชะตากรรมของตนเองของชาวฟิลิปปินส์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและการกำหนดชะตากรรมของตัวเองกับการแข่งขันกันระหว่างความดีกับความชั่ว อีกทั้งประวัติ “ความรอดพ้นของมนุษยชาติ” ดังที่เล่าจากประสบการณ์ของชาวยิว รอสกาเสนอทางเลือกในการเล่าขานประวัติศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่ง จากช่วงเริ่มแรกของยุคอาณานิคมไปถึงยุค “ร่วมสมัย” ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการที่ค่อยๆ คลี่ออกมาในราวของตัวละครหลักสามตัวของเรื่อง

ประเด็นหลักของนวนิยายเรื่องนี้ น่าจะเป็นเรื่องราวทางการเมือง แต่ถ้าจะว่าไปแล้ว รอสกาได้รังสรรค์นวนิยายซ้อนนวนิยายขึ้นมา และส่วนที่ซ้อนกันนี้เองที่เป็นประวัติศาสตร์เชิงฝันถึงอุปมานิทัศน์ (allegory) ของฟิลิปปินส์ในรูปของประวัติศาสตร์วงศ์ (หรือ genealogy) ของตัวละครจากยุคปัจจุบันสามคน ได้แก่ เอลิซา แอนเซน หญิงสาวสวยที่พัวพันกับนักการเมืองคนสำคัญๆ ที่มีอำนาจในบ้านเมืองและในขณะที่เนื้อเรื่องดำเนินอยู่นี้เป็นผู้รักของนายพันอามอร์ เอเดรียน บันยากา ชายหนุ่มรูปร่างงามชาติตระกูลดี ที่สืบเชื้อสายจากครอบครัวเก่าแก่ของมินลา และแอนนา วิลลาแวร์เด ผู้ต่อต้านรัฐบาลที่เพิ่งจะผ่านการสอบสวนและการทารุณด้วยเงื้อมมือของอามอร์ที่ต้องตกเป็นม่ายตั้งแต่อายุได้ยี่สิบห้าปีเพราะสามีถูกจับและทารุณกรรมในครั้งนั้น ทั้งสามเป็นตัวแทนแง่มุมต่างๆ ทางสังคมและวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ ซึ่งปรากฏออกมาแม้แต่ในรูปร่างหน้าตาของตัวละครอย่างเอลิซาที่มีส่วนผสมทั้งเชื้อสายชาติพันธุ์มาเลย์ และตะวันตก “that rare fortuitous skin, accidentally bred by a mingling of Caucasian and Malay blood” กับแอนนาที่มีผิวขาวแต่มี “a golden tint that testified to an indefinable mixing of Chinese, Malay, and other strange bloods ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำให้รอสกาสรุปว่าเป็น “A true child of the Philippine archipelago.” (12) แม้ว่าหากไม่คำนึงถึงสีของผิวพรรณที่ต่างกันแล้ว ผู้หญิงสองคนอาจเป็นฝาแฝดกันก็ได้

จะเห็นได้ว่ารอสกาใช้วิธีการแบบ metafiction ที่ทำให้วิธีการเล่าเรื่องตลอดจนช่วงเวลาและประวัติศาสตร์ เมื่อนวนิยายเริ่มต้นขึ้นในยุคปัจจุบันตัวละครสามตัวดังกล่าวข้างต้นกำลังออกเดินทางไปยังเกาะแห่งหนึ่งเพื่อร่วมเทศกาลทางศาสนาที่รัฐเป็นผู้จัด หญิงสาวสองคนเคยมีความสัมพันธ์อันพันกันรักกับเอเดรียนมาแล้วในอดีต แต่ก็ยังคงความเป็นมิตรกันอยู่ ผู้เล่าเรื่องแบบที่รู้แจ้งเห็นจริงทุกอย่าง (omniscient narrator) แนะนำให้ผู้อ่านสามารถรู้จักกับตัวละครเหล่านี้โดยผ่านทางการใช้ภาพย้อนหลัง (flashbacks) แบบต่างๆ ก่อนที่จะย้อนมาที่ชีวิตในปัจจุบันของตัวละครตัวนั้น เทคนิคการเล่าเรื่องดังกล่าวมานี้ทำให้รอสกาสามารถสร้างภาพลักษณ์ของกรุงมินลา ซึ่งนวนิยายเรื่องนี้เรียกขานในนามว่า “the Noble and Ever Loyal City” (28) อันเป็นการเรียกที่แฝงนัยด้วยเหตุที่ว่ามินลามีสถานะเป็นเมืองหลวงมาตั้งแต่

ยุคอาณานิคมของสเปน จนถือเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจทางอาณานิคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปไม่ได้เลยที่นครแห่งนี้จะ “จงรักภักดี” ต่อประชากรของตน เพราะตลอดเวลาที่แต่ความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อใครก็ตามที่ทรงอำนาจไม่ว่าจะเป็นชาวสเปน ชาวอเมริกัน หรืออำนาจเผด็จการทหาร

ภายหลังจากที่ปูพื้นความเป็นมาของตัวละครหลักที่ต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ของประเทศในปัจจุบันแล้ว รอสกาได้ย้อนกลับไปถึงยุคที่เป็นอดีตกาลเมื่อหมู่เกาะในภูมิภาคตะวันออกไกลที่ศาสนจักรคาทอลิกของสเปนถือว่าเป็น “heathen lands of the Far East” (154) จนต้องเข้ามายึดครองและยึดเยียดความเชื่อทางศาสนาให้ตั้งแต่ดินแดนที่เวลานี้ซึ่ง “...though still unnamed, was already owned by the Church, its tributes of produce and cash used to maintain the cathedral built by Chinese artisans...” (154) นอกจากนี้จะเห็นได้ว่ารอสกาเลือกใช้สัญลักษณ์หลักได้แก่ ชุดเครื่องประดับมรกตชุดใหญ่ชุดหนึ่งที่ตัวละครส่งมอบเป็นมรดกตกทอดมาหลายชั่วอายุคนเป็นสัญลักษณ์หลักของเรื่อง เครื่องประดับเหล่านี้ตกมาอยู่ในครอบครองของสตรีผู้มีนามว่า มายา (Maya) ภรรยาของพ่อครัวที่ทำงานอยู่ในสำนักงฆ์ในศาสนาคาทอลิก และผู้ถูกขับจากสามีโดยบาทหลวงชาวสเปนด้วยเหตุที่บรรจุเหรียญทองคำเต็มสองถุง มายาใช้ชีวิตอยู่กับพระอย่างเปิดเผย และคลออดบุตรชายให้เขาถึงเจ็ดคน โดยความเจริญพันธุ์ของมายานั้นก็เทียบเคียงได้กับความอุดมสมบูรณ์ของดินแดนในจังหวัดบูลากัน (Bulacan) ที่เธออาศัยอยู่ที่มีไร่นา ป่าเขา พืชพรรณ ผลไม้ ทั้งแม่น้ำทะเลก็ยังมั่งมี กุ้ง หอย ปู ปลา อยู่มากมาย รอสกาเสริมว่า ผู้หญิงคนนี้นั้นอยู่ในสภาพที่ “protected by his power and yet outcast by her status as priest's whore, she was both at the center of and yet outside the half-pagan, half-Catholic society.” (156) แน่นนอนที่ว่าสถานภาพที่รอสกาเรียกว่า “half-pagan, half-Catholic” หรือสถานภาพกึ่งนอกรีตกึ่งคาทอลิกซึ่งหมายความว่ามีความเป็นท้องถิ่นพื้นเมืองและความเป็นต่างชาติรวมกันอยู่ของมายาเป็นสิ่งที่สร้างอำนาจให้แก่เธอมากกว่าสิ่งอื่นใด ผู้อ่านจะพบว่าหญิงผู้นี้สามารถจะ “หยิบยืม” พัสตราภรณ์และเครื่องประดับไม่ว่าจะเป็น “สร้อยคอมรกตเม็ดโตเท่าไข่ไก่” และสิ่งอื่นๆ ไปจากรูปปั้นขนาดเท่าองค์จริงของพระแม่มารีย์ที่ประดิษฐานอยู่ในโบสถ์เมื่อสวมแล้วก็จะเดินกรีดกรายไต่ยอดชาวบ้านร้านตลาดในเมืองที่พากันกล่าวขานเรียกเธอด้วยชื่อต่างๆ ตามแต่ทัศนคติของผู้เรียกไม่ว่าจะเป็น “witch, whore, saint, patroness, insane” (156) สิ่งที่รอสกาชี้ให้เห็นก็คือเครื่องบูชาเครื่องถวายสูงค่าต่อพระแม่มารีย์นั้นเป็นผลพวงมาจากกิจการการค้า และปล้นสดมภ์จากชาติอาณานิคมต่างๆ อย่างเป็นระบบ นวนิยายเรื่องนี้เอ่ยถึงเครื่องประดับที่พระนางอิซาเบลลาราชินีแห่งสเปนมเหสีของพระเจ้าเฟอร์ดินานด์ทรงชายเพื่อออกทุนให้คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส สามารถเดินทางไปสำรวจดินแดนที่ต่อมากจะเป็นที่รู้จักในนามของอเมริกา เทียบกันกับ “the Virgin Mary's requirement of silk and lace, diamonds and gold” (154) ในฐานะเครื่องบูชาอันเป็นการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างสตรีทั้งในฐานะของแหล่งที่มาและผู้รับผลประโยชน์อันมหาศาลจากกิจการอาณานิคมดังกล่าวนี้

ด้วยเหตุที่มามีความเกี่ยวพันใกล้ชิดกับโบสถ์ ผู้คนที่นับถือศาสนาแบบมหายาต่าง ๆ จึงใช้ตัวเธอเป็นตัวกลางในการบ่นบาลศาลกล่าวกับเหล่านักบุญองค์ที่มามีหน้าที่ดูแลรูปปั้น โดยเธอจะใช้วิธีการหวดรูปเคารพเหล่านี้ทุกวัน ๆ จนกว่าคำขอเหล่านั้นจะสำเร็จตามประสงค์ของผู้ขอ รอสกากล่าวอย่างแฝงนัยว่าพิธีกรรมที่ “โสเภณีของพระสงฆ์” คนนี้เป็นผู้คิดค้นขึ้นในเวลาต่อมาได้วิวัฒนาการกลายมาเป็นพิธีกรรมที่เป็นส่วนสำคัญของเทศกาลมหาพรต หรือเลนท์ (Lent)⁴ ที่ชาวฟิลิปปินส์จะแสดงออกอย่างรุนแรงถึงความรู้สึกเป็นทุกข์ถึงบาปและการบ่นบาลเพื่อบรรลुकำขอร้องส่วนตัวด้วยการใช้แส้วหวดลงไปตามลำตัว ซึ่งทั้งนี้ถือได้ว่าพิธีกรรมเหล่านี้เป็นการรวมระบบความเชื่อที่มีพื้นเพมาจากกรณีนับถือผีสายแบบพื้นเมือง (animism) เข้ากับความเชื่อทางศาสนาคาธอลิกที่รับมาจากสเปน ซึ่งไม่ต่างกันกับความสัมพันธ์ระหว่างมายากับบาทหลวงคาธอลิก ที่รอสกาใช้ในเชิงอุปมาอุปไมย ในขณะที่เดียวกับความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในเชิงพาณิชย์ที่สะท้อนประเด็นเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางธุรกิจของการยึดครองแบบอาณานิคม ความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งก็เกิดขึ้นที่สามารถมองในเชิงสัญลักษณ์ที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งในลัทธิอาณานิคมด้วยเช่นกัน เมื่อก่อนหน้านั้นบาทหลวงรูปเดียวกันนี้บังเอิญไปพบหญิงสาวชาวพื้นเมืองผิวคล้ำคนหนึ่งขณะอาบน้ำอยู่ในแม่น้ำ ภาพนั้นชวนให้เขานึกไปถึงเรื่องราวอันเกี่ยวกับโลกีย์จะจนเขาไม่สามารถควบคุมตัณหาและแรงปรารถนาของตนในทันทีเมื่อรู้สึกเหมือนกับได้ประสบพบเห็น

Venus rising from the waves...the scene was close enough to the Spaniard's European memories to cause him to bellow like a bull and hurl himself, cassock, cowl, sandal, and all, at the girl, catching her as he tripped on the hem of his skirts and overwhelming her with his weight. The girl, who was fourteen years old, knew enough not to resist the priest, having grown up surrounded by the gossip of the elders and taken to heart that the tenderest of thighs, whether of chicken or women, belonged to the friars. She yielded her virginity on a bed of pebbles and curled arms and legs tightly about the pain of the unholy entrance, bit her lower lip and thought of how much all this silliness should cost the stupid priest. (154-5)

สิ่งที่เด็กสาวคนดังกล่าวนี้ได้รับตอบแทนสำหรับการรุกล้ำข่มขืนคือเหรียญทองคำที่มีภาพพระพักตร์ด้านข้างของกษัตริย์ที่ไม่เคยมีผู้ใดได้เห็นแต่มีอำนาจและอาญาสิทธิ์เหนือชีวิตและดินแดนทั้งหมดในหมู่เกาะเหล่านั้น และคำสั่งให้ไปพบผู้คร่ำพรหมจรรย์ของเธอที่โบสถ์สัปดาห์ละครั้ง การกระทำอันเต็มไปด้วยราคะตัณหาของผู้ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทรงศีลผู้นั้นนอกจากจะไม่มีใครเอาใจใส่ถือเป็นสาระเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เคยชินกับการกระทำที่เรียกได้ว่าเป็นแบบ “มือถือสากปากถือศีล” ของพระที่นอกจากจะ

⁴ ช่วงเวลาที่ชาวคริสต์ถือศีลในช่วง 40 วันก่อนที่จะถึงวันอีสเตอร์ โดยเทศกาลนี้เริ่มต้นด้วยวันที่เรียกว่าพุธรับเถ้า (Ash Wednesday) และจบลงด้วยสัปดาห์ศักดิ์สิทธิ์ (Holy Week) เมื่อชาวคริสต์ระลึกถึงการสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขนในวันศุกร์ศักดิ์สิทธิ์ (Good Friday) และการกลับคืนชีพของพระเยซู สามวันให้หลังในวันอาทิตย์ (Easter Sunday)

ดำเนินความสัมพันธ์ทางเพศในขณะที่ทำท่าว่าเป็นผู้ครองเพศพรหมจรรย์อย่างเคร่งครัด แต่ยังคงแสดงออกถึงทัศนคติแห่งความโลภและมักได้ทุกอย่างทุกอย่างดังที่ชาวบ้านพากันนิทานอาตาดิตตลกว่า “ชาวอนันท์นุ่มเนียนที่สุด ไม่ว่าจะป็นน้องของไก่หรือของผู้หญิงนั้นตกเป็นของพวกพระเสมอ” ทางศาสนจักรเองก็ดูจะไม่ดูตายหรือวิตก ภายหลังจากที่ข่มขืนเด็กสาวพระสงฆ์ผู้เป็นพี่ชายของนักบวชคนดังกล่าวเป็นผู้บังคับบัญชาภาพบาปของน้องชายและ “received his confession of a transgression against the flesh with a fit of laughter. He was given absolution and told it was the most common of failing of friars in the whole territory, this incessant rutting among the *indias* who seemed to have the devil's capability to incite and excite.” (155) โดยสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยนี้ นอกจากที่จะเห็นว่าเรื่องของต้นหานั้นเป็นธรรมดาของผู้ชาย แต่ความผิดก็มักจะอยู่ที่เพศหญิงที่มีเสน่ห์เข้ายวนจนฝ่ายชายอดใจไว้ไม่อยู่แม้ว่าเขาจะอยู่ในเพศบรรพชิตที่ต้องยึดถือหลักพรหมจรรย์ก็ตาม

นวนิยายเรื่อง *State of War* ซึ่งเปิดฉากขึ้นมาในช่วงที่ประเทศฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้กฎอัยการศึกของรัฐบาลเผด็จการของประธานาธิบดีเฟอร์ดินานด์ มาร์คอสในช่วงทศวรรษ 1970 เสนอเรื่องราวของตัวละครสามคนผู้เมื่อสืบสาแทรกขึ้นไปแล้วล้วนเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ของบรรพบุรุษที่เป็นหญิงกับชายชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากบาทหลวงชาวสเปนดังที่กล่าวข้างต้นหรือต่อมาก็เป็นผลพวงจากความสัมพันธ์ฉันท์ผู้สาวระหว่างภรรยาของบุตรชายคนเล็กของมายากับชายชาวเยอรมันคนหนึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนและแขกในบ้านของสามีของเธอเอง สิ่งที่น่าสนใจก็คือดุลยแห่งอำนาจในความสัมพันธ์ของชายหญิงคู่หลัง มีรูปแบบที่แสดงให้เห็นว่าฝ่ายหญิงเป็นผู้ที่ควบคุมสถานการณ์ของเธอได้เป็นอย่างดี พลังดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นเมื่อหญิงสาวผู้มีชื่อว่ามายังผู้เป็นลูกสาวของคนรับใช้ในบ้านที่มายาเป็นผู้เลือกมาเป็นเจ้าสาวของคาร์ลอส ลูคัส บุตรชายคนหนึ่งของเธอมีลักษณะที่เตือนให้มายานึกไปถึงหญิงที่เป็นยายของเธอเองผู้ที่ครั้งหนึ่งเคยหาญกล้าต่อต้านชาวสเปน หรือ

“against what the Spaniards had done, her voice joined by the voices of other women who spoke of a time when the world was young...when women walked these seven thousand one hundred islands with a power in them, walking in single file ten paces ahead of men...for women then were in communion with the gods, praying to the river, the forest spirits, the ancient stones, pouring out blood libations in evening rituals, healing the sick, foretelling the results of wars, quarrels, couplings and the seasons. They walked with wisdom, dressed simply in an ankle-length piece of cloth...breasts left bare – until the Spaniards infected them with shame and made them hide their strength beneath layers of petticoats, half-chemises, drawers, skirts, blouses, shawls and veils. (191-2)

มายังแสดงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการแสดงออกซึ่งพลังและอำนาจโดยการกล่าวขานถึงช่วงเวลาอันไกลโพ้นเมื่อหญิงมีอำนาจเหนือชายถึงขนาดที่ว่าจะเดินนำหน้าชายที่ต้องเดินตามหลังถึงสิบก้าว พลังอำนาจแบบท้องถิ่นพื้นเมืองนี้มาจากการที่ผู้หญิงมีความสนิทแนบแน่นกับเทพเจ้าต่างๆ และกับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการสวมตนตัวภวนาต่อแม่น้ำ เทพหรือนางพรายที่สิงสถิตอยู่ตามป่าเขาลำเนาไพร ก้อนหินเก่าแก่ พิธีกรรมตอนค่ำคืน การรักษาคนป่วย การทำนายเรื่องการศึกสงคราม การทะเลาะเบาะแว้ง การจับคู่และฤดูกาล พวกเขาเดินทางเดินไปพร้อมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่งกายอย่างเรียบง่ายด้วยผ้าที่ยาวจรดข้อเท้าเพียงผืนเดียว เปลือยหน้าอก—จนกระทั่งชาวสเปนได้ยึดเยียดความอับอายให้พวกเขาโดยบังคับให้เธอต้องปกปิดตัวเองอยู่ภายใต้กระโปรงชั้นใน เสื้อทับ เสื้อคลุม กางเกงชั้นใน เสื้อผ้าคลุมไหล่ และผ้าคลุมผม โดยอาศัยการตั้งกฎเกณฑ์ศีลธรรมที่มีต้นตอมาจากความเชื่อที่เคร่งครัดทางศาสนาที่เชื่อว่าการใช้ชีวิตที่กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติจะเป็นเหตุให้มนุษย์คล้อยตามไปกับแรงยั่วจากปีศาจซาตาน เป็นผลให้สิ่งที่ปฏิบัตินับถือกันมาเป็นธรรมดาแต่กาลก่อนต้องถูกล้มล้างยกเลิกไปเพราะเชื่อว่าเป็นบาปร้าย

สิ่งที่เห็นได้จากข้อความข้างต้นนี้สะท้อนมุมมองและความรู้สึกของคนรุ่นหลังในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมบางพวกที่เห็นว่าลัทธิอาณานิคมได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในสถานภาพของสตรี ซึ่งในสังคมแบบพื้นฐานจะมีความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ ทั้งยังมีสามารถใช้คุณสมบัติดังกล่าวในการให้การรักษาการเยียวยา การพยากรณ์ ที่นานเข้าก็กลายเป็นการใช้ไสยศาสตร์เวทมนตร์คาถา และความเชื่อในเรื่องผีสิงนางไม้ จนเมื่อชาวสเปนเข้ามาศาสนาอาณานิคมจึงประกาศให้ความเชื่อและการแสดงออกในลักษณะดังกล่าวกลายเป็นเรื่องต้องห้าม โดยประณามและลงโทษหญิงที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นว่าเป็นพวกแม่มดหมอมผีในทำนองเดียวกับการเปลือยอกอันเป็นเรื่องที่ถือได้ว่าธรรมดาสามัญสำหรับหญิงชาวเกาะแบบเดียวกับที่เกาะบาฮีประเทศอินโดนีเซียก็ได้กลายเป็นเรื่องอูจาดและน่าอับอายในสายตาของชาวตะวันตกที่ลักษณะความเป็นอยู่และสภาพภูมิอากาศในทวีปยุโรปทำให้ต้องปกปิดร่างกายด้วยเครื่องนุ่งห่มอย่างมิดชิด และเป็นสิ่งที่ให้นิยามแก่ความเป็นอยู่ที่ถูกทำนองคลองธรรมและศิวิไลซ์ จนในที่สุดสถานภาพสูงที่เธอเคยมีก็หมดไป ในกรณีของมายัง ความสามารถในการต่อรองกับพลังอำนาจด้วยวิธีการที่ผสมผสานทั้งรูปแบบทางศาสนาและความเชื่อในธรรมชาติ ปรากฏให้เห็นในพิธีสมรสทางศาสนาคริสต์เมื่อเจ้าสาวแสดงออกในพิธีกรรมถึงการมีอำนาจเหนือสามี โดยระหว่างพิธีเธอได้วาง “a hand on her new husband's shoulder and, leaning her weight on him, had hoisted herself to her feet...the wisdom of the bride...thus ensured that she would dominate her spouse.” (195) ภายหลังจากสมรส ถึงแม้ว่าเธอจะมีภูมิหลังที่ต่ำต้อยในฐานะลูกคนรับใช้ หากเมื่อรับตำแหน่งซินญอราหรือคุณผู้หญิงคนใหม่ของบ้านมายังสามารถทำให้การถือโชคลางหรือความเชื่อแบบงมงายแบบโบราณทำนองเดียวกับที่คนไทยจะเชื่อว่าเจ้าสาวที่จับทัพพีเหนือสามีเป็นความจริงด้วยวิธีการที่แยบยลต่างๆ เพราะทราบดีว่าการให้กำเนิดบุตรจะช่วยเสริมสร้างสถานภาพที่มั่นคงในชีวิตสมรสได้ เธอแน่นอนจึงผู้ริเริ่มกิจกรรมทางเพศที่ทำให้

เธอสามารถตั้งครุฑและมีบุตรได้ ถึงแม้ว่าสามีจะเมินเฉยและพอใจที่จะยึดมั่นกับสิ่งที่เขาบอกภรรยาว่าเป็น “forty-two ways of self-indulgence” (196) ที่เป็นผลให้เธอยังเป็นพรหมจารีอยู่แม้ว่าพิธีการสมรสจะผ่านไปแล้วถึงสามเดือนเต็ม เธอเลือกที่จะรับบทเป็นผู้นำสามีโดยเลือกที่จะย้อนกลับไปหาภูมิปัญญาแบบดั้งเดิมที่อิงธรรมชาติและสัญชาตญาณความรู้สึกอันเป็นสิ่งที่ศาสนาคริสต์นอกจากจะไม่เห็นความสำคัญแล้ว ยังปิดกั้นอีกด้วย “Not that way,” she said gently, “this way.” And she proceeded to instruct him in the way of the dogs, pigs, and horses” (196) She had been told by her mother to observe since her Catholic education had not included that esoteric knowledge.” (196)

ยิ่งไปกว่านั้นไม่เพียงแต่ที่เธอจะฝายริเริ่มความสัมพันธ์ทางเพศกับสามีในสมรสแต่ในความสัมพันธ์อันที่ผู้สาวนอกสมรสกับชายชาวเยอรมันภายหลังจากที่เธอให้กำเนิดบุตรสาวคนที่สองก็เกิดขึ้นจากการที่เธอเป็นฝายริเริ่มเช่นกัน ฝายภรรยาเริ่มรู้สึกหงุดหงิดกับชีวิตสมรสเมื่อสามีของเธอไม่ยอมให้สัญญาณที่บ่งบอกว่าความสัมพันธ์ทางเพศของสามีภรรยาคู่นี้จะเริ่มต้นขึ้นใหม่ เช้าวันหนึ่งเธอตื่นขึ้นแต่เช้าตรู่แล้วพบว่าตัวเองกำลังเดินไปในทิศทางของห้องพักของแขกที่มาพักอยู่กับครอบครัวโดยเป็นที่น่าสังเกตว่ารถสกาดูจะใช้เทคนิคการแอบมอง (Voyeurism) ที่เราจะพบได้บ่อยๆโดยเฉพาะในงานศิลปะ และภาพยนตร์ที่กล้องถ่ายภาพหรือภาพยนตร์จะแทนสายตาของฝายชายที่เป็นผู้กวาดตามองเรือนร่างของฝายหญิงในฐานะวัตถุทางเพศ แต่ในที่นี้เทคนิคนี้กลับใช้กลับกันดังนี้

the door was open and the dawn's ghost light showed her the nude German engaged in a stiff dance, flinging his arms overhead, bending his body to the right, then to the left, bringing his hands down to his waist, to his knees, to his toes.

The sight transfixed her. It took a while for Hans to notice her presence, for he was half facing the windows at the lower side of the room. Then, gradually perhaps her gaze nudging him, he turned toward the door, revealing to her the awesome size of his Teutonic equipment. Their eyes locked. But because she could not help it, could not control it for all her convent-bred modesty, her eyes wavered, slid down, down his body, while the image of a stallion rose in her mind and her jaw dropped in admiration. Her right leg twitched, she took a step forward. (200-1)

ทั้งสองฝายต่างก็รับรู้ถึงกระแสความรุนแรงของความสัมพันธ์ที่ผิดทำนองคลองธรรมและเต็มไปด้วยกิเลสตัณหาเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็นำความพึงพอใจมาให้ สำหรับมายัง “this would be the biggest, the best ever in her life, that henceforth she would suffer if he were not in her, beside her, on her, under her,” (201) ผู้รักคู่นี้ตกลงที่จะลักลอบพบกันที่โกดังเก็บสินค้าของสามีของมายังซึ่งเป็นที่ๆ ชาวเยอรมันมักจะใช้เป็นพื้นที่ทำงาน มายังสามารถออกอุบายที่จะหาข้ออ้างสำหรับเวลาที่เธอหายตัวไปโดยการเริ่มต้นคำภาวนาต่อนักบุญฟรานซิสแบบต่อเนื่องเป็นชุดที่จะเป็นเหตุให้เธอต้องออกจากบ้านทุก

วันเพื่อไปที่โบสถ์ทุกวันโดยที่ครอบครัวไม่สงสัย ศรัทธาที่เธอมีต่อนักบุญองค์ดังกล่าวนี้ยังใช้เป็นข้ออ้างต่อไปแม้เมื่อมายังจะให้กำเนิดทารกนอกสมรสผู้มีรูปลักษณะที่บ่งบอกถึงเชื้อสายแบบชาวตะวันตกชัดเจน แต่ได้รับการกลบเกลื่อนว่าลักษณะดังกล่าวเกิดจากความที่เธอมีศรัทธาหมกมุ่นอยู่กับนักบุญฝรั่งผู้นี้ในช่วงที่เธอกำลังตั้งครรภ์ องค์ประกอบทางศาสนาของความสัมพันธ์ของบุคคลคู่นี้อาจเป็นสิ่งที่รอสกาใช้เพื่อแสดงถึงอิทธิพลของศาสนาคาทอลิกแบบสเปนต่อประเทศฟิลิปปินส์ รวมทั้งการผสมผสานความเชื่อที่รับมาจากต่างชาติกับความเชื่อในเรื่องธรรมชาติและภูตผีปีศาจแบบพื้นเมือง และการก่อตัวขึ้นมาของความสัมพันธ์แบบอาณานิคมแบบใหม่ที่มีลักษณะเป็นฆราวาสมากขึ้นเนื่องจากชายที่มายังมีปฏิสัมพันธ์ด้วยผู้นี้มีเชื้อสายชาวสเปนซึ่งเป็นบุคคลชาวต่างชาติเพียงกลุ่มเดียวที่ชาวฟิลิปปินส์พื้นเมืองมีสัมพันธภาพมาด้วยตั้งแต่แรก

อันที่จริงแล้วรูปแบบโครงสร้างที่รอสกาใช้ในการวิเคราะห์ธรรมชาติของความสัมพันธ์อันที่อาณานิคมนั้นสามารถสะท้อนประสบการณ์การเป็นอาณานิคมของฟิลิปปินส์ได้เป็นอย่างดี บริเวทางเพศที่กำหนดให้ประเทศนี้เป็นเพศหญิงนั้นก็เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้จากชั้นทานูมิตินในการมองภาพประเทศของตนเป็นหญิงโดยแสดงออกในลักษณะต่างๆ กัน ภาพลักษณ์เชิงอุปมาอุปไมยภาพหนึ่งของประเทศได้แก่ ภาพของนวลนางผู้มีความงามถึงขนาดที่หลอกล่อให้ชายชาวตะวันตกกลุ่มหลงจนเข้ามายึดครองเป็นอาณานิคมโดยบางครั้งภาพสถานการณ์ดังกล่าวจะเป็นผู้ชายที่โหดเหี้ยมรุนแรงที่ข่มขืนกระทำชำเราและปล้นสดมภ์ทรัพยากรอันอุดมและงดงามของประเทศที่ถูกเสนอในลักษณะที่อ่อนโยนและอ่อนแอประดุจเพศหญิง ภาพลักษณ์ที่ทุกคนมีโดยทั่วกันคือภาพของแผ่นดินเกิดที่เรียกว่า Inang Bayan หรือหญิงพรหมจรรย์ แต่งกายอย่างเรียบง่ายหรือมีฉะนั้นก็ใส่ชุดที่บ่งบอกถึงยุคสมัยที่ผ่านไปแล้ว ผู้มีพลังสงบเยือกเย็นจนสามารถเป็นมารดาผู้เป็นที่พึ่งของบุตรหลานอันได้แก่ประชากรร้อยพันหมื่นแสนคนที่อาศัยอยู่ตามเกาะเล็กเกาะน้อยประกอบขึ้นมาเป็นประเทศฟิลิปปินส์

ขณะที่กล่าวได้ว่าประเทศฟิลิปปินส์อาจจะมองตนเองในลักษณะที่เป็นหญิง และรอสกาเองก็ได้ใช้การมองในลักษณะนี้เป็นอย่างมากในงานเขียนของเธอ แต่ที่ต่างไปจากมุมมองในลักษณะเดียวกันที่มักจะปรากฏในบริเวทางของชายตะวันตกก็คือ สำหรับรอสการะดับของการพึ่งพาเพศชายนั้นจะน้อยกว่า ตัวอย่างหนึ่งที่พอจะแสดงให้เห็นได้แก่ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่กลายมาเป็นตำนานเกี่ยวกับนายพลดักลาส แมคอาเธอร์ ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การจากประเทศฟิลิปปินส์ไปขณะที่การยึดครองของญี่ปุ่นกำลังจะเริ่มตั้นนั้นเป็นสัญญาณที่ชาวฟิลิปปินส์หลายคนเห็นว่าเป็นการทอดทิ้งโดยบุคคลที่พวกเขา mong ด้วยสายตายองประดุจในลักษณะที่เป็นบิดา ถ้อยคำที่กลายเป็นคำพูดที่มีชื่อเสียงที่สุดคำพูดหนึ่งที่ระบุอย่างมั่นคงว่า "I shall return" หรือข้าพเจ้าจะกลับมา ถือเป็นคำมั่นสัญญาที่ลึกซึ้งกินใจที่สุดที่คนพื้นเมืองยึดถือประดุจปฏิญญาที่ว่าในที่สุดท่านนายพลชาวอเมริกันผู้นี้จะเป็นผู้ช่วยเหลือประเทศที่อ่อนแอและถูกรุกรานประเทศนี้จากเงื้อมมือของกองทัพญี่ปุ่น ภาพลักษณ์ของแมคอาเธอร์ในฐานะผู้พิทักษ์ผู้ช่วยให้รอดพ้นจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงกับภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในฐานะผู้รุกรานที่เป็นดุจปีศาจร้าย ทั้งนี้

เมื่อพิจารณาแต่เพียงรูปลักษณะภายนอกสำหรับชาวฟิลิปปินส์ที่ได้รับการถ่ายทอดและครอบงำด้วยวัฒนธรรมแบบอเมริกันมาแล้วจะรู้สึกมีใจโน้มเอียงไปกับรูปร่างหน้าตาที่สูงใหญ่และหล่อเหลาประดุจดาราสอลลิวูดมากไปกว่าทหารญี่ปุ่นตาเล็กแกมยังขาโก่ง⁵ ที่คนส่วนใหญ่ลงความเห็นว่าเป็นหน้าตาชั่วร้าย ทั้งๆ ที่ทหารญี่ปุ่นเองก็อ้างว่าทำสงครามเพื่อปลดชาติอื่นๆในเอเชียจากการครอบครองเป็นอาณานิคมของชนผิวขาว

ในทั้งสองกรณี ภาพลักษณ์ทั้งของชาวอเมริกันและชาวญี่ปุ่นเป็นภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นชายทั้งสิ้น โดยทั้งสองฝ่ายปรากฏอยู่ร่วมกับตัวละครชาวต่างชาติสองตัวที่กำลังทำตัวลี้ภัยเพื่อเอาชนะจิตใจของสาวน้อยที่ได้แก่ฟิลิปปินส์นั่นเอง นักประวัติศาสตร์หลายคนต่างลงความเห็นว่าเป็นตัวแม่คอาเธอร์เองก็ประเมินสถานการณ์ดังกล่าวในลักษณะเดียวกันนั้นเช่นกัน และว่าความอยู่รอดหรือมิฉะนั้นก็การดำรงอยู่ของชนชาตินี้ขึ้นอยู่กับการกลับมาของเขาเป็นสำคัญ ชาวฟิลิปปินส์ทุกชนชั้นทุกเพศทุกวัยก็มิได้เห็นต่างไปจากนี้ ดังจะเห็นได้ชัดจากการต้อนรับนายพลแม็คอาเธอร์ในปี ค.ศ. 1961 สู่ประเทศฟิลิปปินส์ที่ไม่ว่าบุรุษผู้นี้จะย่างก้าวไปที่ไหนก็จะมีผู้คนเบียดเสียดรอพบและส่งเสียงตะโกนแซ่ซ้องด้วยคำพูดอย่าง “Welcome back, our beloved Liberator” หรือขอยินดีต้อนรับท่านผู้ปลดปล่อยเราผู้เป็นที่รักกลับมา ที่ปรากฏในแผ่นป้ายที่ประดับอยู่ทั่วไปตามท้องถนนเมื่อแม็คอาเธอร์ผู้มีจิตวิญญูชนซึ่งประกาศว่าเขาได้กลับมาสู่ดินแดนที่เขารู้จักดีและอยู่ในหมู่คนที่เขารักอย่างท่วมท้น (“a land I have known so well, among people I have loved so well,”) ดูราวกับว่าเขากำลังตอกย้ำความสัมพันธ์ในเชิงอาณานิคมระหว่างอเมริกากับฟิลิปปินส์ อันมีลักษณะเชิงพึ่งพาและ “ภาพลักษณ์แบบส่งออก” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้หากพิจารณาในทางเพศแล้วจะดูราวกับเป็นการหวนกลับมาเพื่อตามหาหญิงคนรักหรือเรื่องราวของความรักที่อาจต้องพบอุปสรรคแต่ท้ายที่สุดก็สมหวังซึ่งทั้งหมดนี้เป็นจริงเป็นจังยิ่งขึ้นในระยะเวลาเมื่อเรื่องราวเกี่ยวกับความสัมพันธ์อันที่ชั่วสาวที่ดำเนินอยู่เป็นเวลานานและบางครั้งก็มีปัญหา ระหว่างนายพลชาวอเมริกันผู้นั้นกับลูกครึ่งสาวชาวฟิลิปปินส์ผู้มีนามว่า อีซาเบล คูเปอร์ ในระหว่างที่เขาประจำการอยู่ในประเทศนั้นถูกเปิดเผยขึ้น

สตรีผู้นี้ปรากฏอยู่ใน *State of War* ของรอธกา นวนิยายที่ผู้อ่านหลายคนมองว่านวนิยายที่มีพื้นฐานบนชีวประวัติของบุคคลจริงๆที่เรียกว่า roman à cléf ในฐานะ “mistress of the American military governor” (267) ผู้มั่งคั่งด้วยทรัพย์สินเงินทองและผู้พัวพันกับนักดนตรีผู้เป็นบุตรชายของมาลัย ในช่วงที่สงครามโลกครั้งที่ 2 เพิ่งจะเริ่มต้น ความสัมพันธ์นี้ต่อเนื่องไปจนเมื่อแม็คอาเธอร์ต้องอพยพย้ายไปที่บาตาน (Bataan) และจากนั้นก็ลงเรือดำน้ำไปออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา ณ ที่นั่นสตรีผู้นี้ได้รับการปฏิบัติ “as a shameful secret by her lover who was deathly afraid of his Bostonian mother, she

⁵ ชาวฟิลิปปินส์จะเอ่ยถึงรูปลักษณะดังกล่าวด้วยคำในภาษาพื้นเมืองสองคำ ได้แก่ singkit หรือตาตี และ sakang ที่แปลว่าขาโก่ง

pined away in obscurity and narcotics.” (270) รอสกาเขียนเรื่องให้ลูอิส คาร์ลอสกับสตรีผู้นี้ต่างก็มีเบื้องหลังเกี่ยวกับการเป็นทาสทางอาณานิคมร่วมกัน ซึ่งปรากฏในเชิงสัญลักษณ์ในรูปของต่างหูเพชรและมรกตที่เธอยื่นให้ชายคนรักด้วยความหวังว่าต่างหูทั้งสองข้างนี้จะนำพาทั้งสองให้ได้มาพบกันอีก

ในยุคปัจจุบันลักษณะฟุ้งฟิงที่ฟิลิปปินส์มีต่อสหรัฐอเมริกาปรากฏแจ้งชัดอีกวาระหนึ่งเมื่อฐานทัพอเมริกันสองแห่งบนดินแดนฟิลิปปินส์ได้แก่ฐานทัพซูบิกกับคลาร์กจะต้องปิดตัวลงในปี ค.ศ. 1991 ชาวฟิลิปปินส์จำนวนมากพากันยกขบวนประท้วงวุฒิสภาที่ลงคะแนนเสียงเพื่อยกเลิกสัญญาที่เปิดโอกาสให้ฐานทัพเหล่านี้ดำรงอยู่ ความรู้สึกรักและสนับสุนนอเมริกาพาให้คนเหล่านี้เน้นย้ำถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผลประโยชน์จากการจ้างงานหากฐานทัพเหล่านี้ยังตั้งอยู่ในดินแดนฟิลิปปินส์ ในขณะที่วุฒิสมาชิกบางคนตลอดจนกลุ่มรักชาติต่างๆ พากันเรียกร้องอธิปไตยและอิสรภาพที่แท้จริง ราอูล มังลาปัส (Raul Manglapus) ผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในขณะนั้น ถึงกับเรียกร้องให้เพื่อนร่วมชาติได้ “สว่ภาพลักษณ์ของบิดา” ไปเสียให้สิ้น ในที่สุดเมื่อเหตุการณ์ล่วงเลยไปถึงการถอนทหารและยุทโธปกรณ์ต่างๆ ขึ้นสู่สุดท้ายภาพที่ปรากฏออกมาตามหน้าสื่อมวลชนและเผยแพร่ไปรอบโลกก็คือภาพผู้หญิงฟิลิปปินส์ที่คร่ำครวญรำลาทหารจีไอชาวอเมริกันในลักษณะที่เกาะเกี่ยวผู้ที่พวกเขาเห็นเป็นเพื่อนเป็นคนรัก ผู้อุปถัมภ์ และผู้เลี้ยงดูโดยไม่ยอมปล่อยให้ ในหนังสือที่มีชื่อว่า *The Morning After: Sexual Politics at the End of the Cold War* ซินเธีย เอนโลว์ ถึงกับตั้งคำถามว่า “What it is she is really grieving --- the loss of income, child support money to send to her landless parents?” (Enloe, 159) [เธอเป็นทุกข์ถึงอะไรกันแน่ การขาดรายได้เงินค่าเลี้ยงดูบุตร หรือว่าสว่ตางค์ที่พวกเขาสามารถส่งไปให้พ่อแม่ที่ไม่มีที่ทำงานได้]

แต่ที่ว่าในอุปนิสัยที่แกร่งกล้าของตัวละครอย่างมายัง ดูเหมือนว่ารอสกาจะตั้งใจแสดงออกซึ่งทัศนคติที่ทำทลายความคาดหวังในเรื่องการฟุ้งฟิงดังกล่าว การจากไปของฮันส์ แซงกรอนิทซ์ (Hans Zangroniz) ที่เธอถือว่เป็นความรักครั้งสำคัญที่สุดในชีวิต มิได้นำมาซึ่งการร้องไห้คร่ำครวญหรือแม้แต่การฆ่าตัวตายซึ่งดูจะเป็นสูตรสำเร็จอย่างหนึ่งในบทจบของความสัมพันธ์ระหว่างชายชาวตะวันตกกับหญิงพื้นเมืองที่มีตัวอย่างอันเป็น “คลาสสิก” มาจากอุปรากรเรื่องมาดามบัตเตอร์ฟลาย (Madam Butterfly) ของพูซซินี (Puccini) ในกรณีของมายัง ทันทิที่เธอให้กำเนิดบุตรเธอก็สามารถเดินหน้าต่อไปโดยอนุญาตให้ตัวเองเสียน้ำตาเพียงสองหยด “Mayang as empty from her ordeal as from the loss of Hans, let two tears slither down her cheeks” (219) และจากนั้นก็ไต่กลับไปปรับบทคุณนายของบ้าน ชายชู้ชาวเยอรมันของเธอได้ทรยศหักหลังสามีของมายังด้วยวิธีการมากไปกว่าการสวมเขาให้ลูอิส คาร์ลอส โดยเป็นตัวการนำมาซึ่งความพังพินาศด้วยการเปิดเผยสูตรของสุราที่ผลิตขึ้นในโรงกลั่นของครอบครัวนี้ เมื่อทรัพย์สินสมบัติของตระกูลหดหายไปอย่างฮวบฮาบ และสามีก็ไม่เคียดรื้อนนำพาแต่จมปลักอยู่กับหนี้สินจากการพนัน การเมาสุรา จนในที่สุดก็ล้มป่วยเป็นอัมพาต มายังต้องก้าวเข้ามารับผิดชอบหน้าที่ยิ่งไปกว่าหน้าที่แม่บ้านในครัวเรือนซึ่งดูแลเรื่องการรับหรือไล่คนรับใช้ออกจากงานทุกๆ เดือนเป็นงานหลัก เมื่อถึงเวลาสิ้นเดือน

คุณนายคนนี่เองที่จะเดินไปเคาะประตูบ้านของผู้เช่าเพื่อเก็บเงินค่าเช่า เพื่อเป็นการประหยัดรายจ่ายเธอสามารถจะเปลี่ยนจากการสวมรองเท้าหนังมาเป็นรองเท้าไม้แบบเกียะ จัปไม้กวาดด้ามมะพร้าวกวาดบ้าน และนอกไปจากนั้นเมื่อขัดสนก็สามารถแปลงงานอดิเรกในการทำสวนเพื่อความเพลิดเพลินและความสวยงามมาเป็นธุรกิจจัดส่งไม้ดอกให้งานศพของชาวจีน แม้ว่าในใจเธอจะยอมรับว่าธุรกิจดังกล่าวทำให้เธอต้องเจ็บปวดที่ต้องเห็นสวนดอกไม้ที่เธอเพาะจัดแต่งจนงดงามเพราะหวังว่าชายคนรักที่จากไปแดนไกลจะกลับมาเห็นนั้นค่อยๆ หดไป

อย่างไรก็ตามยังไม่ปล่อยความคิดคำนึงให้อ่อนไหวและจมปลักอยู่กับความทรงจำถึงความรักความใคร่ในอดีตหรือทรัพย์สินสมบัติที่หลุดลอยไป ซึ่งต่างจากสามีของเธอที่ทำยที่สุดก็หมกมุ่นอยู่กับความเพียรพยายามที่จะให้ตนเองได้มีที่ฝังศพอยู่ติดกับมารดา ในที่สุดแล้วเมื่อการเงินเริ่มฝืดเคือง มาয়าก็ต้องขายมรดกที่เธอได้รับมาจากมารดาของสามีที่ละเมียดๆ จนกระทั่งเหลืออยู่เพียงสองเม็ด การเริ่มต้นของสงครามโลกครั้งที่ 2 นับเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบากยิ่งสำหรับประเทศฟิลิปปินส์และเมื่อมายังได้ทราบข่าวว่ามีการรวมตัวกันเพื่อก่อขบถที่มีฐานที่เป็นชาวนาชาวไร่ที่ต่อมากจะเป็นที่รู้จักในนามของกลุ่มกบฏฮุกบาลาฮับ ด้วยเหตุที่เธอคำนึงถึงบทบาทสำคัญของสตรีกับกลไกของสงครามต่างๆ ที่ผ่านมามากครั้งเมื่อเธอออกคำสั่งให้สาวใช้ของเธอพากันสวมมณฑิลาและที่สำคัญก็คือ “see that you all get pregnant. We'll lose many good men.” (240)

คงจะเห็นได้ว่าการออกคำสั่งของมายังนั้นเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อตามแบบจารีตนิยมที่ว่าเพศชายเท่านั้นจะเป็นผู้มีบทบาทในเชิงรุกในการศึกสงคราม ในขณะที่เดียวกันฝูงชนที่อพยพหนีพิษภัยของสงครามและความยากจนเข้ามาในกรุงมนิลา เป็นสภาพที่บ่งบอกว่าความเป็นจริงว่าเรื่องของสงครามนั้นมีใช้พื้นที่ของเพศชายเท่านั้น หากสามารถส่งผลกระทบต่อทั้งกับเพศชายและหญิงได้อย่างเท่าเทียมกัน ในสงครามคราวนี้เองที่มายังสูญเสียบุตรสาวชื่อคลารา ที่เกิดจับไข้สูงและเสียชีวิตลงโดยกะทันหัน ด้วยความทุกข์ที่ท่วมท้นเธอประกาศตนว่าเคยชินกับความทุกข์ยากและไม่กลัวเกรงสงคราม และบุตรชายของเธอแจ้งข่าวว่าประเทศของเธอถูกรุกราน และเกิดภาวะสงครามขึ้นแล้ว โดยยืนยันว่าจะติดตามผู้เป็นบุตรไปเมื่อเขาตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกับกลุ่มกองโจร

She stood before him, slight in her felt slippers and robe, her hands clasped near her womb. But her eyes were steadfast and he understood that, far more than any danger, it would kill her not to be with him. Then she made the one offer he couldn't resist. “I will carry your saxophone while you fight.” (286)

เป็นที่น่าสังเกตว่ารอสภาเองไม่สามารถจะหลบหนีจากมุมมองแบบเดิมๆ ที่เหมารวมเอาว่าผู้ชายจะไปสงครามเพื่อป้องกันประเทศชาติ ในขณะที่ผู้หญิงติดตามไปในฐานะเมียหรือแม่ที่ตามไปช่วยปกป้องให้กำลังใจ แม้แต่การปรนเปรอให้ความสุขด้วยสิ่งๆ ที่ชายหนุ่มเคยรักและคุ้นเคยอย่างแซกโซโฟนกับเสียงดนตรี

ที่อื่นที่จริงแล้วเป็นการขัดขวางการทำงานเสียมากกว่าแต่ผลที่ตามมาก็คือเมื่อออกไปในสนามรบ แต่ในที่สุดมาyingก็สามารถสนับสนุนบุตรีชายของเธอมากไปกว่าการให้กำลังใจและการหาข้าวปลาอาหาร ในเวลาเพียงสองสัปดาห์ หลังจากที่เธอได้สัมผัสกับศึกสงครามอย่างใกล้ชิด มาyingซึ่งยืนยันมั่นคงว่าเธอคงจะไม่มีความเข้าใจว่ามนุษย์เราเช่นฆ่าประหารกันเพื่ออะไรก็เริ่มจะรู้สึก

familiar with the short, full-powered blow—with a dagger, if there was one; with the outer edge of the fist, if no knives were on hand—at the nape's place, which disabled the motor nerves; the graceful glide of blade across a neck, destroying the vocal cords; and the bunt with the rifle butt which cracked the ribs and drove its broken ends into the heart. (290)

โดยถ้าจะใช้สำนวนไทยก็คงต้องบอกว่าการกระทำและความกล้าหาญของมาyingซึ่งเป็นหญิงนั้นเข้าทำนอง “เปล็กไกว ดาบก็แกว่ง” เมื่อเธอกลายเป็นผู้เชี่ยวชาญในการประหารศัตรูทั้งด้วยอาวุธและโดยมือเปล่า จนอาจจะเรียกได้ว่าเธอสามารถใช้ฝีมืออันละเอียดอ่อนที่เกิดจากการฝึกฝนในฐานะลูกผู้หญิงในฐานะนักสู้ในยามจำเป็น และเมื่อเธอต้องกลับไปประจำการและหลบซ่อนอยู่ในจังหวัดที่เธอเติบโตมาที่นี้เองด้วยที่มาyingเริ่มใคร่ครวญย้อนกลับไปคิดว่าสถานการณ์และสิ่งต่างๆจะแตกต่างกันเป็นเช่นไร ถ้าหากว่าชาวสเปนจะมีได้มายังดินแดนแห่งนี้เมื่อสามร้อยปีก่อน นอกจากนี้ชาวจีนที่กำลังฝึกพวกทหารกองโจรยังเตือนความทรงจำของเธอด้วยว่าตลอดเวลา ในประวัติศาสตร์ชาวฟิลิปปินส์ไม่เคยไว้น้ำใจต่อชาวจีนซึ่งเป็นชาวเอเชียด้วยกันเลย แต่กลับนิยมชมชอบชาวตะวันตกที่ในที่สุดแล้วกลับคร่าผลประโยชน์จากชาวฟิลิปปินส์มากยิ่งขึ้นกว่าเหลือคณานับ

ขณะที่สงครามทวีความรุนแรงขึ้นมีการประหารชีวิตกลางที่สาธารณะ การข่มขืน การปล้นสดมภ์เผาบ้านเรือน เรือทอนไร่นานั้น สงครามก็มีใช้สงครามเพื่อชาวอเมริกันอีกต่อไป สำหรับมาying เธอไม่สนใจที่จะถกเถียงประเด็นทางอุดมการณ์ที่ว่าประเทศของเธอกำลังถดถอยลงไปในความป่าเถื่อนหรือไม่แต่กลับออกไปถางป่าเก็บผลไม้สดเผือกขุดมัน แม้กระทั่งการวางกับดักจับลิงและค้างคาวเพื่อเป็นอาหาร และเกิดความคิดว่าพวกเธอกำลังใช้ชีวิตแบบมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อเธอรู้สึก “nothing at all was left of the world, except for this jungle in which they lived no better than the monkeys they ate stewed in tamarind leaves.” (293) ท่ามกลางความเป็นอยู่ในยุคก่อนอาณานิคมด้วยเช่นนี้ที่มาying แทบไม่รู้สึกละเลยว่ามีโชติคุณอร่ามสูงที่เคยเป็นเมื่ออยู่ในมนิลา เนื่องจากในถิ่นของศัตรูเธอได้กลายเป็นตำนานและคำว่า “นานา” ที่เป็นคำภาษาพื้นเมืองที่ใช้เรียกหญิงมีอายุได้กลายเป็นคำที่ฝ่ายตรงข้ามที่เป็นคนต่างชาติที่ตั้งค่าหัวสำหรับตัวเธอเข้าใจว่าเป็นชื่อที่ใช้ในสงคราม ที่แน่ๆก็คือชื่อเสียงของมาyingในฐานะผู้นำที่แกร่งกล้า ที่บ้างก็เรียกว่า “นายพลนานา” หรือ “นายพลหญิงชรา” บ้าง ได้เผยแพร่ไปโดยทั่ว จน

กลายเป็นเกราะกำบังที่ปกป้องนายทหารโดยรอสกาเตือนผู้อ่านว่า ณ ที่เดียวกันนี้เองที่นายพลที่เป็นหญิงแบบเดียวกับมายังนี้เองเคยปะทะกับกองทัพสเปนทั้งกองในสมัยสงครามปฏิวัติเมื่อหลายต่อหลายปีก่อน

ถึงแม้ว่ามายังจะถอยกลับไปอยู่ในโลกที่ห่างไกลเหลือเกินจากความหรรษาตามมาตรฐานแบบตะวันตกที่เธอเคยคุ้นเคย เธอก็สามารถรับสภาพของความอดอยากขาดแคลนได้เป็นอย่างดี สิ่งหนึ่งที่รอสกาแสดงให้เห็นในงานเขียนก็คือการหลุดออกไปจากวงจรของสิ่งที่ถือกันว่ามีอารยธรรมไม่จำเป็นต้องเสนอออกมาในลักษณะของการกลับไปสู่สภาพความเป็นอยู่ตั้งอยู่ในสรวงสวรรค์คือดินที่บ่อยครั้งผู้ที่ถวิลหาชีวิตก่อนยุคอาณานิคมมักจะเสนอ เมื่อมายังอ่อนล้าเกินไปที่จะเดินทางต่อไปและเมื่อสมาชิกคนหนึ่งของหน่วยทหารกองโจรที่ต่อมาจะทรยศเพื่อนๆ ให้กับญี่ปุ่นแสดงออกว่าเธอเป็นภรรยาของผู้อื่น หญิงชราผู้นี้ต้องถูกทิ้งไว้กับชาวบ้านที่รายงานว่าในช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิต สติสัมปชัญญะเริ่มจะหมดลงเมื่อเธอเริ่มพูดคุยอย่างออกรสกับบุคคลที่เธอเท่านั้นจะมองเห็นได้เป็นภาษาสเปน ด้วยท่าทีที่มีความสุข ร่างของเธอถูกฝังอย่างง่าย ๆ ในบริเวณนั้น เมื่อสงครามสงบแล้วลูอิส คาร์ลอสไม่เคยพบศพของมารดาเพื่อที่จะประกอบพิธีฝังอย่างสมเกียรติเคียงข้างสามี และแม่สามีในเมืองหลวง

ในบทวิจารณ์นวนิยายเรื่อง *State of War* อีซาเบล เทย์เลอร์ เอสโคดา ตั้งข้อสังเกตว่า

Rosca's battleground scenario is one that fosters the popular perception in the Third World of the noble savage living in idyllic conditions on a primeval land which is shattered by the arrival of the wicked colonizers who plunder, exploit and corrupt the innocent natives, robbing them of rich resources, imposing their will, impregnating the women and creating a mongrel race from which come "the most beautiful women on earth."⁶

[ฉากสนามรบของรอสกา เป็นฉากที่หล่อเลี้ยงภาพที่ผู้คนมักจะมีเกี่ยวกับคนป่าเถื่อนที่มีอารยะสูงส่ง ผู้อาศัยอยู่ท่ามกลางสภาพที่สวยงามตามธรรมชาติในดินแดนยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งพินาศไปพร้อมกับการมาถึงของนักล่าอาณานิคมที่ปล้นสดมภ์ล่าผลประโยชน์และทำให้คนพื้นเมืองสูญเสียความเชื่อบริสุทธิ์ที่มีมาแต่ดั้งเดิม ปล้นทรัพย์ากรอันมีค่าไปจากพวกเขา บีบบังคับให้ทำตามความพอใจของตน ทำให้พลเมืองหญิงต้องตั้งครรรค์และแล้วก็ก่อให้เกิดเผ่าพันธุ์ลูกผสมที่เป็นบ่อเกิดของ "ผู้หญิงที่สวยงามที่สุดในโลก"

สภาพของสมรภูมิของมายังไม่ว่าจะดูแล้วเหมือนกับยุคก่อนประวัติศาสตร์มากเพียงใด แต่ในความเป็นจริงแล้วห่างไกลจากสภาพ "สวยงามตามธรรมชาติ" มากมายนัก เป็นความจริงที่ว่าดินแดนแห่งนี้ "พินาศ" ไปเพราะการปล้นสดมภ์ การล่าผลประโยชน์ และอิทธิพลที่นำมาซึ่งความชั่วช้าที่เกิดจากการมี

⁶ Isabel Taylor Escoda, "Noble savage runs amoh," บทวิจารณ์ตีพิมพ์ในวารสาร *Far Eastern Economic Review*, 22 December 1988, p.40.

ปฏิสัมพันธ์ในฐานะอาณานิคม อย่างไรก็ตาม แม้ยังมีทั้งหญิงพื้นเมืองที่ “ชอบบริสุทธ์” อีกทั้งการมีความสัมพันธ์ทางเพศและการตั้งครมกับชาวเยอรมันผู้มีนามว่าฮันส์ ก็มีได้เป็นผลมาจากการอุดหนุนหรือการใช้กำลังหักหาญทางร่างกายหรือจิตใจตามอำเภอใจของชายชาวตะวันตก แต่กระนั้นก็รูปแบบที่เห็นได้ตลอดในงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะโพสโตโคโลเนียลในนวนิยายเรื่องนี้ก็คืออิสรภาพของมายังนั้นเป็นผลมาจากความสัมพันธ์กับบุรุษไม่ว่าจะเป็นคนรักหรือบุตรชายอยู่เรื่อยไป

ถ้าหากว่าเราจะย้อนกลับไปพิจารณาข้อสังเกตที่ฟรันเซี่ยเสนอไว้ แนวความคิดทางด้านทฤษฎีวิเคราะห์ร่วมสมัยที่เกี่ยวกับ “ความเป็นอื่น” ได้กลายมาเป็น

“[F] or most Westernized Filipinos ... a rudimentary reminder of what the pre – Western inhabitant of the archipelago was like, or was imagined to be life.”

“สำหรับชาวฟิลิปปินส์ที่มีความเป็นตะวันตก...การย้ำเตือนแบบเบื้องต้นว่าพลเมืองก่อนยุคตะวันตกที่เคยอาศัยอยู่ในหมู่เกาะแห่งนี้เป็นอย่างไรร หรือว่าสันนิษฐานได้ว่าเป็นอย่างไร” เท่าที่เห็นได้ใน *State of War* ความสัมพันธ์ในเชิงดังกล่าวนี้ความสัมพันธ์เดียวที่มีลักษณะที่สอดคล้องกับสิ่งที่เอสโคดาบรรยายมาข้างต้นคือการข่มขืนเด็กสาวชาวพื้นเมืองที่อาบน้ำอยู่ที่แม่น้ำโดยบาทหลวงชาวสเปน ซึ่งต่อมาบาทหลวงรูปเดียวกันนี้จะเป็นผู้ทำให้มายาตั้งครม ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นการข่มขู่อย่างเห็นได้ชัด และเด็กสาวก็อยู่ในสภาพที่ไร้ซึ่งพลังอำนาจที่จะต้านทานได้ ที่อาจจะสำคัญไปกว่านั้นอยู่ที่ว่าผู้เขียนนวนิยายเสนอมุมมองของเด็กสาวผู้นี้ในลักษณะที่ลดความสำคัญของการใช้อำนาจของผู้ละเมิด เมื่อผู้อ่านได้รับการบอกกล่าวว่า ฝ่ายผู้ถูกละเมิดเกิดความคิดว่าเรื่องราวที่บัดสีและไร้สาระเช่นนี้จะทำให้ผู้เป็นพระต้องสูญเสียอะไรบางอย่าง โดยเพื่อเป็นการตอบแทนการทำร้ายและการคร่ำครวญจรรยาของเด็กรูปนั้นได้ยื่น “a gold coin, stamped with the profile of a king no one had ever seen.” (155) เหรียญดังกล่าวก็เช่นเดียวกับชื่อที่กลายมาเป็นชื่อที่รู้จักกันในปัจจุบันของประเทศฟิลิปปินส์ที่ต่างก็เป็นเครื่องหมายแสดงถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของการสยบราบคาบต่ออำนาจของกษัตริย์ฟิลิปปินส์ 2 แห่งสเปนจากดินแดนอันไกลโพ้นที่ชาวฟิลิปปินส์คนใดก็ไม่เคยพบเห็น ความพินาสที่เกิดมาจากสัญลักษณ์สองอย่างที่ควบคู่กันของการครอบครองฟิลิปปินส์ได้แก่ดาบและไม้กางเขนซึ่งพระรูปนี้แสดงให้เห็นก็คือ “สภาพศึกสงคราม” หรือ “State of War” อันเป็นชื่อของนวนิยายที่มายังและบุตรหลานของเธอจะต้องดิ้นรนและฝ่าฟันไม่ว่าจะเป็นการปล้นสดมภ์ ล้างผลาญทรัพยากรธรรมชาติ การครอบงำด้วยระบบทางการเมืองที่เน้นจุดศูนย์กลางที่ขัดแย้งกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของหน่วยที่ใช้ความสัมพันธ์ระดับครอบครัวเป็นที่ตั้ง และการทำให้วัฒนธรรมพื้นเมืองต้องกลายพันธุ์ไปหมดล้วนเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดบรรยากาศทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองที่มีลักษณะที่ปะทุหรือระเบิดได้เป็นอย่างสูงที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในช่วงความปั่นป่วนที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 70 ของศตวรรษที่ 20 ในนวนิยายเรื่องนี้การระเบิดที่เกิดขึ้นในระหว่างฉลองเทศกาลทางศาสนาน่าจะมองได้ว่าเป็นผลพวงและจุดจบของปัญหาที่สั่งสมกันมาดังกล่าว

ข้างต้นที่รวมตัวกันตัวละครที่รอสกาได้ถักทอเชื้อสายที่สืบทอดกันมาเข้าไปในเรื่องอย่างทีเอสโคตามองนวนิยายเรื่องนี้ว่าเป็น “intricate strands of Philippine history, mythology, dream sequences and political events... a tangled tapestry.” (40) [เส้นใยที่ละเอียดอ่อนของประวัติศาสตร์ฟิลิปปินส์นวนิยาย ความฝันที่ต่อเนื่อง และเหตุการณ์ทางการเมือง...ภาพปักที่ทุกอย่างพันกันหมด]

โดยที่เธอยอมรับว่าลัทธิอาณานิคม เป็นต้นตอของปัญหาและเขียนถึงปัญหาดังกล่าวด้วยภาษาที่ผู้ปกครองชาวอเมริกันเป็นผู้สอน ในทำนองเดียวกับที่ฟรันเซียวกิปรายไว้ถึงนักเขียนฟิลิปปินส์คนอื่นๆ ที่ใช้ภาษาอังกฤษในงานประพันธ์ประดุจ

engaged in the literary equivalent of guerilla warfare, using the very same weapon that had been employed to foist another set of foreign values upon a ravished nation, but now as part of an arsenal meant for conscious self-determination and the unwieldy process of reclaiming psychic territory from the invader. (xiv)

[เรามีส่วนร่วมในงานวรรณกรรมที่เทียบเคียงได้กับการต่อสู้แบบกองโจร ใช้อาวุธเดียวกันกับที่เคยได้ใช้ร่วกับค่านิยมต่างชาติอีกชุดหนึ่งที่ถูกบังคับใช้กับชนชาติที่ถูกทำลายจนยับเยิน แต่ขณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธโศภกรรมที่จงใจใช้สำหรับการกำหนดชะตากรรมของตนเอง และในกระบวนการของการยึดสมรรถภูมิทางจิตวิทยาคืนจากผู้รุกราน]

ทางเลือกของรอสกาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อเขียนนวนิยายเรื่องนี้ ถึงแม้ว่าการกระทำเช่นนั้นอาจมองได้ว่าเป็นการก้มหัวให้กับอิทธิพลทางอาณานิคมจะตีความว่าสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการใช้เส้นใยแห่งอดีตที่มีทั้งการใช้ประโยชน์และถูกใช้ประโยชน์เพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งอัตลักษณ์ที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้น เป็นไปได้ที่ว่าความรู้สึกไม่แน่ใจนี้อาจมีพื้นฐานมาจากการปกครองแบบอาณานิคมเอง ดังที่ฟรันเซียวกิปรายไว้ว่าเป็น

the cruel legacy of colonialism: the Other refers to what was once familiar but now has become foreign; and what was once foreign has now become our familiar. If the idea of the Other appears as an exoticized objectification of the alien in contemporary Western society, in the Philippines what has been exoticized and commodified has been the deepest part of our selves. (xiv)

[“มรดกตกทอดทางอาณานิคมที่โหดร้าย : ผู้ที่เป็นอื่นมีความหมายถึงสิ่งที่เคยเป็นเรื่องคุ้นเคยแต่ได้กลายเป็นสิ่งที่แตกต่าง และสิ่งที่เคยแตกต่างได้กลายเป็นสิ่งที่คุ้นเคย ถ้าหากว่าความคิดในเรื่องของความเป็นอื่นดูจะเป็นการจัดให้สิ่งที่แปลกแยกและแตกต่างกลายเป็นวัตถุในสังคมตะวันตกร่วมสมัย ในประเทศฟิลิปปินส์สิ่งที่ถูกทำให้แปลกกลับและกลายมามีค่าเชิงพาณิชย์ คือส่วนที่ได้เป็นส่วนที่ลึกที่สุดของตัวตนของเรา”]

อย่างไรก็ดีในการเสนอตัวละครอย่างมายัง ผู้ที่อาจสันนิษฐานได้ว่าลูกหลานที่อาจจะสืบทอดสายเลือดของพระชาวสเปนกับหญิงสาวชาวพื้นเมืองที่ถูกพระรูปนั้นข่มขืนในฐานะผู้หญิงที่ดัดจริต กระเสือกกระสนเพื่อที่จะได้เป็นตัวของตัวเอง อาจมองได้ว่าเป็นการนำเสนอจุดยืนที่นำมาซึ่งพลังอำนาจสำหรับตำแหน่งทาสทางอาณานิคมที่ถือว่าอยู่ในสภาพของผู้ตกเป็นเหยื่อ ที่สุดแล้วการเสนอภาพของหญิงโดยเฉพาะตัวละครอย่างมายังอย่างสมจริงสมจัง มีผลที่น่าจะมองได้ว่ามีลักษณะที่สามารถปลดปล่อยผู้หญิงได้ แม้ในทางเล็กทางน้อย นินอตร์กา รอสกา สามารถที่จะหลีกเลี่ยงแนวทางที่ใช้เป็นแก่นเรื่องของนักเขียนชาวตะวันตกที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชาวตะวันตก (ที่ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชาย) กับความสัมพันธ์กับชาวตะวันออก (ที่มักจะเป็นเพศหญิง) ไม่ว่าจะเป็นนักเขียนอย่างโจเซฟ คอนราด (Joseph Conrad) กับนวนิยายอย่าง Lord Jim จอร์จ ออร์เวลล์ (George Orwell) กับเรื่อง *Burmese Days* วิลเลียม ซัมเมอร์เซ็ท มอห์ม (William Somerset Maugham) แกรม กรีน (Graham Greene) กับ *The Quiet American* และนักเขียนอเมริกันอีกมากมายที่เสนอเรื่องของสงครามเวียดนามในลักษณะปัญหาของทหารจีไออเมริกันกับหญิงพื้นเมืองชาวเวียดนาม แก่นเรื่องที่พบอยู่เป็นประจำซ้ำแล้วซ้ำเล่าในการเสนอเรื่องราวที่มีภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นฉากหลังที่เป็นดินแดนของการครอบงำของอิทธิพลตะวันตก ตลอดจนอาณานิคมอำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจ โดยส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่แสดงถึงการรวบรัดตัดตอนเสียงและมุมมองของผู้หญิง ตลอดจนการนำเสนอในลักษณะที่แปลกแยกเป็นอื่น และเพื่อฝันที่สุดในที่สุดแล้วน่าจะตีความได้ว่าเป็นการยืนยันย้ำสภาพของการเป็นอาณานิคม รวมไปถึงประเด็นของการทรยศที่เกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่า แต่ในมือของรอสกานเขียนของเธอสามารถที่จะเสาะแสวงหาความเป็นจริงที่ลึกซึ้ง ยุ่งเหยิง และหลากหลายที่ตั้งก้องออกมาจากเสียงของผู้หญิงที่งานเขียนของเธอทำให้มีชีวิต

ในการโอบรับตัวแปรต่างๆ ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งในเชิงยกย่องดงามและที่อาจจะน่าเกลียดและไม่น่าภาคภูมิใจนัก รอสกาสามารถที่จะถักทอเรื่องเล่าที่เปิดทางให้มีการริเริ่มกระบวนการในการยึดเอาดินแดนทางจิตมาจากผู้ยึดครองได้ ทั้งหมดนี้ดูราวกับว่านักเขียนผู้นี้สามารถที่จะมีส่วนเป็นผู้ร่วมสร้างสิ่งที่เรียกว่าเป็น “conscious self-determination” หรือการจงใจกำหนดชะตากรรมของตนเอง ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง อันเป็นกระบวนการขั้นแรกเริ่มเบื้องต้น ตัดขาดโลกตะวันออกออกจากมุมมองความคิด และภาพลักษณ์ที่แทรกซึมมาจากโลกตะวันตกอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

บรรณานุกรม

- Aquino, Belinda and Dean T. Alegado. *The Age of Discovery: Impact on Philippine Culture and Society*. Honolulu: Center for Philippine Studies, 1993.
- Enloe, Cynthia. *The Morning After: Sexual Politics After the Cold War*. Berkeley, Los Angeles and London: University of California Press, 1993.
- Escoda, Isabel Taylor. "Nobel Savage Runs Amok." *Far Eastern Economic Review*. 22 December 1988.
- Francia, Luis ed., *Brown River, White Ocean: An Anthology of Twentieth-Century Philippine Literature in English*. New Brunswick: Rutgers UP, 1993.
- Karnow, Stanley. *In Our Image: America's Empire in the Philippines*. New York: Random House, 1989.
- Kintanar, Thelma B., Ungku Maimunah Mohd. Tahir, Koh Tai Ann and Toeli Heraty, *Emergent Voices: Southeast Asian Women Novelists*. Quezon City: University of the Philippines Press, 1994.
- Lim, Jaime An. *Literature and Politics: The Colonial Experience in Nine Philippine Novels*. Quezon City: New Day, 1993.
- Lim, Shirley Geok-Lin. *Nationalism and Literature: English Language Writing from the Philippines and Singapore*. New Day, 1993.
- Mestrovic, Marta. "Ninotchka Rosca" in *Publisher's Weekly*. May 6. 1988.
- Mojares, Resil B., *Origins and Rise of the Filipino Novel: A Generic Study of the Novel until 1940*. Quezon City: University of the Philippines Press, 1983.
- Rosca, Ninotchka. "Participant Observer" in *The Women's Review of Books*. Vol. XII, No.6, March 1995.
- Rosca, Ninotchka. *State of War*. Manila: National Book Store, 1989.
- Spivak, Gayatri. *The Post Colonial Critic: Interviews, Strategies, Dialogues*. New York: Routledge, 1990.
- Trinh T. Minh Ha, *Woman, Native, Other: Writing Post Coloniality and Feminism* Bloomington and Indianapolis: Indiana UP, 1989.

Ventura, Sylvia Mendez. *Feminist Readings of Philippine Fiction: Critique and Anthology*.

Quezon City: University of the Philippines Press, 1994.